

REPUBLIKA HRVATSKA
ŽUPANIJSKI SUD U ZAGREBU
Trg N. Šubića Zrinjskog 5

Poslovni broj Pnz-1/13

U I M E R E P U B L I K E H R V A T S K E

P R E S U D A

Županijski sud u Zagrebu, po sutkinji toga suda mr. sc. Neri Radas, kao sucu pojedincu, u pravnoj stvari tužiteljice Udruge za zaštitu prava ireligioznih osoba i promicanje ireligioznog poimanja svijeta, Protagora, Zagreb, Vramčeva 23, OIB 12758248829, zastupane po punomoćnicima Vesni Alaburić i Alanu Soriću, odvjetnicima u Zagrebu, protiv tuženice Republike Hrvatske, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, zastupane po Županijskom državnom odvjetništvu u Zagrebu, radi utvrđenja i zabrane diskriminacije, nakon održane glavne i javne rasprave, zaključene dana 15. srpnja 2013., u prisutnosti punomoćnika tužiteljice Vesne Alaburić odvjetnice i Alana Sorića odvjetnika, te zamjenice Županijske državne odvjetnice Ivane Preglej, dana 31. srpnja 2013.,

p r e s u d i o j e

I Odbija se tužbeni zahtjev tužiteljice, Udruge za zaštitu prava ireligioznih osoba i promicanje ireligioznog poimanja svijeta, Protagora, Zagreb, koji glasi:

„1. Utvrđuje se da su Nastavnim planom i programom za osnovnu školu diskriminirani učenici koji zbog svjetonazorskog ili drugog uvjerenja ne žele pohađati vjeronauk, a nije im ponuđen drugi odgovarajući izborni predmet.

2. Nalaže se tuženiku u roku mjesec dana od pravomoćnosti presude Nastavni plan i program za osnovnu školu dopuniti predmetom alternativnim vjeronauku i u daljnjem roku od tri mjeseca osigurati izvođenje nastave tog predmeta.“

II Nalaže se tužiteljici naknaditi tuženici Republici Hrvatskoj, troškove parničnog postupka u iznosu od 3.000,00 kn, u roku od 15 dana.

Obrazloženje

Tužiteljica Udruga za zaštitu prava ireligioznih osoba i promicanje ireligioznog poimanja svijeta, Protagora, Zagreb, dana 10. siječnja 2013., podnijela je protiv tuženice Republike Hrvatske, udružnu tužbu temeljem odredbe čl. 24. st. 1. Zakona o suzbijanju diskriminacije („Narodne novine“ br. 85/08 i 112/12 - dalje: ZSD), radi diskriminacije

učenika osnovnih škola, koji zbog svjetonazorskog ili drugog uvjerenja, ne pohađaju vjeronauk.

Tužiteljica u tužbi navodi kako bi sukladno Nastavnom planu i programu za osnovnu školu („Narodne novine“ br. 102/06 – dalje: NPPOŠ), izborna nastava u osnovnim školama morala biti organizirana tako da ponuda nastavnih predmeta svakom učeniku omogući izbor nekog od ponuđenih izbornih predmeta. NPPOŠ utvrđuje da je vjeronauk izborni predmet, s time da posebno uređuje samo program katoličkog vjeronauka, tako da ne postoji ponuda nastavnih predmeta koja bi svim učenicima, bez obzira na religijsko opredjeljenje odnosno svjetonazor, omogućila odabir odgovarajućeg izbornog predmeta. Nadalje, tužiteljica navodi kako učenici koji ne odaberu katolički vjeronauk, ostaju bez nastave, te određeni broj sati provode u školi bez ikakvih odgojno-obrazovnih sadržaja.

Tijekom postupka (na ročištu održanom dana 20. lipnja 2013.), tužiteljica navodi kako se utužena diskriminacija odnosi i na sadržaj školskih svjedodžbi u koje se upisuje i ocjena iz izbornog predmeta vjeronauka. Naime, radi navedenoga iz školskih je svjedodžbi vidljivo, je li učenik pohađao nastavu vjeronauka, a čime se prema stajalištu tužiteljice, deklarira njegovo vjersko opredjeljenje odnosno ireligioznost. Ovakvim otkrivanjem vjerskog opredjeljenja ili ireligioznosti odnosno općenito stava prema vjeri, otkriva se privatnost osobe, a što je suprotno pravu svake osobe da uskrati bilo kakvo javno izjašnjavanje o svojoj religijskog pripadnosti.

Stoga tvrdi tužiteljica da su učenici osnovnih škola koji, zbog svjetonazorskog ili drugog uvjerenja, ne pohađaju nastavu vjeronauka, diskriminirani u smislu odredaba ZSD-a, jer da su radi navedenoga, stavljeni u nepovoljniji položaj u odnosu na učenike koji tu nastavu pohađaju. Tužiteljica postavlja zahtjev za utvrđenjem diskriminacije tih učenika NPPOŠ-om, a kojim deklaratornom zahtjevu kumulira i kondemnatorni zahtjev za poduzimanjem radnji dopune NPPOŠ-a, predmetom alternativnim vjeronauku.

U odgovoru na tužbu tuženica osporava da se NPPOŠ-om uređuje samo program katoličkog vjeronauka, kao i to da ne postoji ponuda nastavnih predmeta koja bi svim učenicima bez obzira na religijsko opredjeljenje odnosno svjetonazor omogućila odabir odgovarajućeg izbornog predmeta. Tužena osporava da bi učenici koji ne žele odabrati katolički vjeronauk kao izborni predmet bili stavljeni u nepovoljniji položaj u odnosu na učenike koji pohađaju vjeronauk, a time i da bi isti bili diskriminirani u smislu odredaba ZSD-a.

Nadalje, tužena drži kako je neosnovan navod tužiteljice da učenici koji ne pohađaju nastavu vjeronauka određeni broj sati provode u školi bez ikakvih odgojno-obrazovnih sadržaja, odnosno ukoliko to i jest slučaj u pojedinoj osnovnoj školi tada je to isključiva odgovornost same škole. Konačno, s obzirom da je pohađanje nastave vjeronauka učenikov osobni izbor, to navođenje podatka o pohađanju istoga u svjedodžbi također predstavlja učenikov svojevoljni izbor, a time nisu povrijeđena prava drugih osoba koje ne žele da njihov stav o religijskoj pripadnosti odnosno ireligioznosti bude dostupan trećim osobama, budući isti nisu prisiljeni na javno izjašnjavanje o svojoj religijskoj pripadnosti ili ireligioznosti.

Sud je u tijeku dokaznog postupka proveo dokaze uvidom o dokumentaciju koja prileži spisu; Statut Protogore – udruge za zaštitu prava ireligioznih osoba i promicanje ireligioznog poimanja svijeta, (list 6-13 spisa), pročitao je dopis Pravobraniteljice za djecu od

27. kolovoza 2012. (list 14-15 spisa), pročitani su zahtjevi za mirno rješenje spora upućeni tuženici 9. srpnja 2012. (list 16-18 spisa) te odgovor tuženice na isti od 16. listopada 2012. (list 19-20 spisa), pročitana je preporuka Ministra znanosti, obrazovanja i sporta od 3. travnja 2012. (list 34 spisa).

Tužbeni zahtjev nije osnovan.

Prema odredbi čl. 26. st. 1. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi („Narodne novine“ br. 126/12 – pročišćeni tekst - dalje: ZOOOSŠ), odgoj i obrazovanje u školi ostvaruje se na temelju nacionalnog kurikulumu, nastavnih planova i programa i školskog kurikulumu.

Sukladno odredbi čl. 27. st. 1. ZOOOSŠ-a, nastavnim planom i programom se utvrđuje tjedni i godišnji broj nastavnih sati za obvezne i izborne nastavne predmete, njihov raspored po razredima, tjedni broj nastavnih sati po predmetima te ciljevi, zadaće i sadržaji svakog nastavnog predmeta, dok je st. 2. navedenoga članka propisano da su izborni predmeti obvezni tijekom cijele školske godine za sve učenike koji se za njih opredijele, a učenik bira izborni predmet ili izborne predmete na početku školske godine.

NPPOŠ-om koji je na snazi i koji je donijet temeljem odredbe čl. 24., tada važećeg Zakona o osnovnom školstvu („Narodne novine“ br. 59/90, 26/93, 27/93, 29/94, 7/96, 59/01, 114/01 i 76/05), a koji se NPPOŠ, primjenjuje temeljem odredbe čl. 164. st. 2. ZOOOSŠ-a, kao izborni predmeti predviđeni su: vjeronauk (po dva sata tjedno za učenike 1.-8. razreda), strani jezik (po dva sata tjedno za učenike 4.-8. razreda) i ostali izborni predmeti (po dva sata tjedno za učenike 5.-8. razreda). Proizlazi dakle, da je učenicima osnovne škole od četvrtog razreda pa nadalje, ponuđeno više izbornih predmeta (pored vjeronauka, od četvrtog razreda i stranih jezika, a od petog razreda još i ostali izborni predmeti), a učenicima u prva tri razreda osnovne škole da je ponuđen kao izborni predmet samo vjeronauk.

Sporno je jesu li NPPOŠ-om, i to odredbama kojima su izborni predmeti ponuđeni učenicima osnovnih škola na opisani način, a kako to tvrdi tužiteljica diskriminirani ireligiozni učenici, odnosno učenici koji zbog svjetonazorskog ili drugog uvjerenja ne žele pohađati nastavu vjeronauka, a u smislu odredbe čl. 9 st. 1 ZSD-a.

Prema odredbi čl. 1. st. 2. ZSD-a, diskriminacijom se smatra stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe po osnovi iz st. 1. navedenoga članka: rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovinskog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije.

ZSD razlikuje dva oblika diskriminacije i to: izravnu diskriminaciju (čl. 2 st. 1 ZSD-a) kao postupanje uvjetovano nekom od navedenih diskriminacijski osnova, koje osobu stavlja ili ju je stavilo ili bi je moglo staviti u nepovoljniji položaj od druge osobe u usporedivoj situaciji, i neizravnu diskriminaciju (čl. 2 st. 2 ZSD-a) kada naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa stavlja ili bi mogla staviti osobe u nepovoljniji položaj po navedenim diskriminacijskim osnovama u odnosu na druge osobe u usporedivoj situaciji, osim ako se takva odredba, kriterij ili praksa mogu objektivno opravdati zakonitim ciljem, a sredstva za

njihovo postizanje su primjerena i nužna. Tužiteljica u tužbi, niti tijekom postupka ne navodi o kojem obliku diskriminacije bi se u konkretnom slučaju radilo.

Iz navedenih odredbi ZSD-a, proizlazi da je zajedničko obilježje izravne i neizravne diskriminacije stavljanje u - nepovoljniji položaj - diskriminirane osobe u odnosu na druge osobe u usporedivoj situaciji, koje je uvjetovano nekom od diskriminacijskih osnova predviđenih čl. 1 st. 1 ZSD-a. Zakonodavac ne daje definiciju „nepovoljnijeg položaja“, a iz sadržaja navedene zakonske odredbe proizlazi da se isti utvrđuje poredbenim pristupom.

Navedene odredbe NPPOŠ-a, kojima su izborni predmetni ponuđeni učenicima osnovnih škola, ne prave razliku između učenika s obzirom na njihovu religioznost ili ireligioznost, i ne prave razliku između učenika s obzirom na njihov svjetonazor ili drugo uvjerenje. Naime, NPPOŠ-om je svim učenicima pružena jednaka mogućnost izbora ponuđenih izbornih predmeta, pa tako i mogućnost pohađanja izbornog predmeta-vjeronauka, a stvar je osobnog izbora učenika hoće li izabrati i koji nastavni predmet iz ponude takvih izbornih predmeta, pa je tako i stvar osobnog izbora učenika hoće li pohađati nastavu vjeronauka ili ne.

Ujedno se navodi kako prema stajalištu ovoga suda izbor i pohađanje nastave izbornog predmeta vjeronauka, ne znači nužno i vjersku opredijeljenost učenika koji se opredijele za pohađanje nastave izbornog predmeta vjeronauka. S obzirom na činjenicu jednake mogućnosti izbora izbornih predmeta za sve učenike te činjenicu da je nastava izbornih predmeta jednako dostupna svim učenicima, potpuno je izvjesno da su i ireligiozni učenici u mogućnosti pohađati nastavu vjeronauka, kao što i religiozni učenici imaju mogućnost takvu nastavu ne pohađati.

Stoga, odredbama NPPOŠ-a, (kojima se predviđa samo nastava izbornog predmeta vjeronauka (za prva tri razreda osnovne škole) odnosno odredbama kojima je ponuđeno učenicima više izbornih predmeta (od četvrtog do osmog razreda), ali od kojih niti jedan prema stajalištu tužiteljice ne predstavlja alternativu vjeronauku), učenici osnovnih škola koji ne pohađaju nastavu vjeronauka radi svojih svjetonazorskog ili drugog uvjerenja nisu, stavljeni u nepovoljniji položaj, a posljedično tome izravno niti neizravno, diskriminirani u ostvarivanju svoga prava na obrazovanje, u odnosu na ostale učenike, koji nastavu izbornog predmeta vjeronauka pohađaju.

S obzirom na tužbene navode, koji upiru na to kako je NPPOŠ-om uređen samo program katoličkog vjeronauka, potrebno je navesti kako je Republika Hrvatska uredila odnose sa Katoličkom Crkvom na području odgoja i kulture - Ugovorom između Svete Stolice i Republike Hrvatske o suradnji na području odgoja i kulture, potvrđenog Zakonom o potvrđivanju Ugovora između Svete Stolice i Republike Hrvatske o suradnji na području odgoja i kulture („Narodne novine“ Međunarodni ugovor br. 2/97). Članom 1. toga Ugovora Republika Hrvatska se obvezala u sklopu školskoga plana i programa i u skladu s voljom roditelja ili skrbnika, jamčiti nastavu katoličkoga vjeronauka u svim javnim osnovnim i srednjim školama i u predškolskim ustanovama, kao obveznoga predmeta za one koji ga izaberu i pod istim uvjetima pod kojima se izvodi nastava ostalih obveznih predmeta.

Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o suradnji na području odgoja i kulture, kao međunarodni ugovor čini dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske i ima nadzakonsku pravnu snagu (čl. 141 Ustava Republike Hrvatske, „Narodne novine“ br.

85/10 – pročišćeni tekst), te je uvođenjem nastave katoličkog vjeronauka i u osnovne škole Republika Hrvatska ispunila obvezu koja za nju proizlazi iz navedenoga Ugovora. Samim time je i program izbornog predmeta vjeronauka valjalo unijeti u NPPOŠ.

Tužiteljica nadalje tvrdi, u činjeničnim navodima tužbe, premda ne postavlja zahtjev za deklaracijom diskriminacije na taj način, da učenici koji ne pohađaju nastavu izbornog predmeta vjeronauka, određeni broj sati za vrijeme održavanja nastave vjeronauka, provode u školi bez ikakvih odgojno-obrazovnih sadržaja.

Iz dokumentacije priležeće spisu; dopisa Pravobraniteljice za djecu od 27. kolovoza 2012., i dopisa Ministra znanosti, obrazovanja i sporta od 3. travnja 2012., proizlazi da postoje pritužbe roditelja učenika koji nisu uključeni u izbornu nastavu vjeronauka, na način (ne)organizacije aktivnosti za te učenike za vrijeme trajanja nastave izbornog predmeta vjeronauka. Daljnje dokazne prijedloge tužiteljice (saslušanje svjedoka, pribava podataka o pritužbama roditelja od Pravobraniteljice za djecu) na ovu okolnost sud je odbio temeljem odredbe čl. 220 st. 2 Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine", broj: 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11 i 25/13 – dalje: ZPP), budući navedena činjenica nije relevantan za donošenje odluke.

Navedeno iz razloga što tužiteljica svoj zahtjev za utvrđenjem diskriminacije temelji na podzakonskom aktu NPPOŠ-u (a što se njime utvrđuje određeno je navedenom odredbom čl. 27. st. 1. ZOOOSŠ-a), te je za ovaj postupak neodlučno pitanje načina organiziranja nastave u osnovnim školama, načina ostvarivanja NPPOŠ-a, i to konkretno pitanje što učenici koji nisu odabrali vjeronauk rade i kojim se aktivnostima bave za vrijeme održavanja nastave izbornog predmeta vjeronauka.

Sukladno odredbi čl. 28. st. 1. ZOOOSŠ-a, škola radi na temelju školskog kurikulumu i godišnjeg plana i programa rada, te se sukladno st. 4. istoga članka - školskim kurikulumom - utvrđuje, između ostaloga, način realizacije aktivnosti programa ili projekta, te vremenik aktivnosti, programa ili projekta, dok sukladno odredbi st. 9. toga članka godišnji plan i program rada školske ustanove sadrži godišnji kalendar rada, podatke o dnevnoj i tjednoj organizaciji rada, te tjedni i godišnji broj sati po razredima i oblicima odgojno-obrazovnog rada.

Stoga, odredbama NPPOŠ-a nije niti utvrđen način ostvarivanja toga plana i programa, nije utvrđena sama realizacija rada, dakle niti način organiziranja izborne nastave, pa tako niti nastave izbornog predmeta vjeronauka, slijedom čega iste nisu niti mogle dovesti do diskriminacije, radi eventualnog neorganiziranja odgojno-obrazovnih sadržaja za učenike koji ne pohađaju nastavu vjeronauka, za vrijeme njezina trajanja.

Konačno, tužiteljica u činjeničnim navodima tvrdi, iako niti za ovaj dio ne postavlja zahtjev za deklaracijom diskriminacije na taj način, kako je diskriminacija upisivanje u svjedodžbe učenika osnovnih škola ocjena i iz izbornog predmeta vjeronauka, jer da se činjenicom upisivanja ili neupisivanja te ocijene otkriva vjersko opredjeljenje ili irelegioznost učenika, odnosno stav prema vjeri, a što je tema iz područja privatnosti.

NPPOŠ ne sadrži odredbe kojima se propisuje sadržaj svjedodžbi učenika osnovnih škola. Sukladno odredbi čl. 138 st. 11 ZOOOSŠ-a, sadržaj i oblik svjedodžbi, uvjerenja i potvrđnice te obrazac pedagoške dokumentacije i evidencije, uključujući i obrazac evidencije

ustanove koje provode posebne programe za učenike s teškoćama, propisuje Ministar znanosti obrazovanja i sporta. Sukladno navedenom Ministar znanosti obrazovanja i sporta je donio Pravilnik o sadržaju i obliku svjedodžbi i drugih javnih isprava te pedagoškoj dokumentaciji i evidenciji u školskim ustanovama („Narodne novine“ br. 32/10, 50/11, 145/11 i 85/12) kojim je propisan sadržaj i oblik svjedodžbi, učeničke knjižice, uvjerenja i potvrđnice te obrazac pedagoške dokumentacije i evidencije, uključujući i obrazac evidencije ustanova koje provode posebne programe za učenike s teškoćama.

Kako dakle odredbama NPPOŠ-a, nije propisan sadržaj svjedodžbi, to odredbe istoga niti ne bi mogle dovesti do diskriminacije učenika koji ne pohađaju nastavu izbornog predmeta vjeronauka, radi unošenja u svjedodžbe i ocjene iz izbornog predmeta vjeronauka.

Ujedno se navodi i to, a nastavno na već iznijeto stajalište ovoga suda kako pohađanje nastave vjeronauka ne znači i vjersku opredijeljenost učenika koji je pohađaju, kako niti unošenje podataka o pohađanju nastave vjeronauka u svjedodžbu ne otkriva vjersko opredijeljene ili ireligioznost niti učenikov stav prema vjeri.

Slijedom svega navedenoga, ovaj je sud zaključio da odredbama NPPOŠ-a, učenici osnovnih škola koji ne pohađaju nastavu izbornog predmeta vjeronauka u odnosu na učenike koji tu nastavu pohađaju, nisu diskriminirani, zbog svoga svjetonazorskog ili drugog uvjerenja, u smislu odredbi ZSD-a.

Valjalo je stoga odbiti postavljeni deklaratorni antidiskriminacijski zahtjev pod stavkom 1. tužbe, a posljedično tome i restitutivni antidiskriminacijski zahtjev pod stavkom 2. tužbe.

Odluka o troškovima parničnog postupka temelji se na odredbi čl. 154. st. 1. u vezi s čl. 163. ZPP-a, a koji je trošak odmjeran sukladno odredbama Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika („Narodne novine“ br. 142/12, dalje: Tarifa). Trošak se sastoji od: troškova sastava odgovora na tužbu po Tbr. 8/1, 75 bodova, trošak pristupa na dva ročišta (20. 6. 2013. i 15. 7. 2013.) po Tbr. 9/1 po 75 bodova, te trošak odgovora na zahtjev za mirno rješenje spora po Tbr. 28, 75 bodova, što je ukupno 300 bodova. Stoga ukupno dosuđeni trošak tuženici iznosi 3.000,00 kn.

U Zagrebu 31. srpnja 2013.

Sutkinja:
mr.sc. Neri Radas, v.r.

UPUTA O PRAVNOM LIJEKU:

Protiv ove presude nezadovoljna stranka ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana dostave prijepisa presude. Žalba se podnosi u četiri primjerka putem ovoga suda Vrhovnom sudu Republike Hrvatske.

Za točnost otpavka – ovlaštenu službenik:
Brankica Fogec